

Encyklopedia Solidarności

<https://encysol.pl/es/encyklopedia/hasla-rzeczowe/13757,Krajowy-Zjazd-Delegatow-NSZZ-Solidarnosc-I.html>
2021-05-12, 06:34

Krajowy Zjazd Delegatów NSZZ Solidarność, I

"Krajowy Zjazd Delegatów NSZZ Solidarność, I", obradował w 2 turach: 5-10 IX i 26 IX – 7 X 1981 w Gdańsku (Hala Olivia), kończył trwający od X 1980 proces wyboru władz „S”. Termin oraz program I KZD przyjęto podczas obrad KKP 24-26 VII 1981. Zadaniem Zjazdu było: wybrać władze krajowe, wprowadzić poprawki do statutu oraz opracować program „S”. KZD był jednym z najważniejszych wydarzeń w okresie legalnej działalności „S”.

Organizacją Zjazdu zajmowały się Zespół Wyborczy KKP (Krajowa Komisja Wyborcza), który odpowiadał za wybór delegatów, oraz Komisja Zjazdowa, odpowiedzialna za przygotowanie programowe i organizacyjne. Obrady były prowadzone rotacyjnie przez członków Prezydium I KZD (prowadzący i 2 asesory). Przewodniczącym Prezydium podczas 1. tury był Tadeusz Syryjczyk (Małopolska), wiceprzewodniczącym Stanisław Kocjan (Pomorze Zachodnie); podczas 2. tury: przewodniczącym – Jerzy Buzek (Śląsko-Dąbrowski), wiceprzewodniczącym – Antoni Fijałkowski (Mazowsze). Oprócz Prezydium działały: Komisja Uchwał i Wniosków (przewodniczący Tadeusz Matuszyk, następnie Jan Dowgiałło z Mazowsza), Komisja Statutowa (przewodniczący Stanisław Dorociak ze Śląska Opolskiego), Komisja Mandatowa (przewodnicząca Danuta Nowakowska z Gdańska) oraz Komisja Skrutacyjna Głosowań Jawnych i Komisja Skrutacyjna do Głosowania Tajnego (przewodnicząca Elżbieta Błaszczynska z Bydgoszczy). Projekty uchwał przyjmowała (i ew. redagowała) Komisja Uchwał i Wniosków. Działały liczne komisje problemowe. Nad przebiegiem głosowań czuwała Komisja Skrutacyjna Głosowań Jawnych. W celu przyspieszenia obrad stosowano zasadę, że w przypadku zgodności członków Komisji wynik głosowania przyjmowano „na oko”, w przypadku zaś rozbieżności lub głosowań

wymagających przekroczenia określonych progów procentowych (np. poprawek do statutu) głosy były liczone przez sektorowych.

Kompetencje KZD „S” ostatecznie określił statut „S” przyjęty 22 IX 1980; stanowił on, że KZD odbywa się raz na 2 lata i jest zwoływany przez KK; do kompetencji KZD należały: 1) uchwalanie zmian statutu, 2) uchwalanie ogólnego programu działania Związku, 3) ustalanie górnej i dolnej granicy składek członkowskich, 4) wybór członków KK i Komisji Rewizyjnej, 5) rozpatrywanie sprawozdań KK i Komisji Rewizyjnej. W myśl statutu w KZD mieli uczestniczyć delegaci wybrani na WZD poszczególnych Regionów proporcjonalnie do liczby członków w danym Regionie; sposób ich wyboru oraz liczbę delegatów ustalać miała KK. Przerwa między turami I KZD wynikała głównie z konieczności zatwierdzenia poprawek do statutu przez Regiony „S”.

Na I KZD wybrano 896 delegatów z 38 Regionów, wg zasady 1 delegat na 10 tys. członków. Najwięcej delegatów reprezentowało Region Śląsko-Dąbrowski (106), Mazowsze (92), Dolny Śląsk (91), najmniej Kędzierzyn-Koźle, Ziemię Kutnowską i Chełm (po 3), Nysę i Federację Tarnobrzeską (2). Wśród delegatów znalazło się ponad 100 członków PZPR, kilkunastu z SD oraz kilku z ZSL. Przeważali mężczyźni (tylko ok. 60 kobiet), osoby młode (najliczniejszą grupę stanowili delegaci, którzy nie ukończyli 35 lat), ponad połowa deklarowała wyższe wykształcenie, chociaż ponad 50% delegatów było robotnikami; było też kilku dyr. i wicedyr. zakładów pracy.

W trakcie obrad uwidoczniła się różnica między częścią kierownictwa „S” i doradcami a działaczami szczebla lokalnego dążącymi do zajęcia bezkompromisowej postawy wobec władz PRL. Znalazło to m.in. wyraz w żądaniu usunięcia z aneksu do statutu „S” zapisu o przewodniej roli PZPR (propozycja ta, zgłoszona przez Jana Rulewskiego i Lecha Sobieszka, ostatecznie nie została poddana pod głosowanie). Innym przejawem rozbieżności poglądów był konflikt wokół kwestii odrzucenia rządowego projektu ustawy o samorządzie pracowniczym. Najgłośniejszym z nich była jednak kwestia podziękowań dla KOR, który podczas Zjazdu

ogłosił zakończenie swej działalności. 29 IX 1981 (czyli 4. dnia 2. tury) Andrzej Sobieraj z Radomia zgłosił projekt uchwały w tej sprawie, w odpowiedzi delegat Regionu Mazowsze Paweł Niezgodzki zgłosił własną kontruchwałę, w której proponował ogólnikowe omówienie rodowodu ideowego i historycznego „S”, bez wymieniania KOR; po zaślabnięciu delegata Mazowsza, członka KSS KOR Jana Józefa Lipskiego, obrady przerwano, do kwestii tej powrócono dopiero ostatniego dnia Zjazdu, kiedy to przegłosowano projekt radomski. Gorącą atmosferę Zjazdu podgrzewały dodatkowo działania władz, np. ogłoszona 3 X 1981 podwyżka cen papierosów, rzekomo uzgodniona ze Związkiem. Mimo rosnącej w „S” niechęci do władz i przekonania o niemożności zawarcia z nimi rzetelnego porozumienia, wybrane podczas 2. tury kierownictwo Związku (KK) pozostało pod kontrolą skrzydła umiarkowanego, wciąż liczącego na kompromis. Duży wpływ na to miał (ponowny) wybór na przewodniczącego L. Wałęsy, który otrzymał ponad 55% głosów (jego bardziej radykalni kontrkandydaci – Marian Jurczyk, Andrzej Gwiazda i Jan Rulewski, otrzymali kolejno 24%, 9%, 6% głosów). Jednak mimo licznych sporów (gł. co do taktyki działania) I KZD był manifestacją jedności Związku.

I KZD odbywał się w atmosferze pełnej demokracji, która powodowała łamanie porządku obrad, odstępowanie od wytyczonych kierunków dyskusji oraz przedłużanie czasu obrad (zakończenie 1. tury zaplanowano pierwotnie na 7 IX 1981, 2. miała się rozpocząć 1 X 1981). Mimo to wynik pracy Zjazdu był imponujący: podczas 18-dniowych obrad I KZD przyjęto ponad 70 dokumentów, uchwalono poprawki do statutu i wybrał naczelne władze Związku; poruszono m.in. takie kwestie jak: przygotowywana przez rząd Ustawa o związkach zawodowych, sytuacja w środkach masowego przekazu, wybory do rad narodowych, polityka wydawnicza „S”, sprawy finansowe, ceny, rekompensaty i działania antykrzysowe, spółdzielczość, sądownictwo, sprawy niepełnosprawnych i mniejszości narodowych. Do najważniejszych uchwalonych dokumentów należały: Uchwała programowa (w aneksie 3 projekty przezwyciężenia katastrofalnej sytuacji gospodarczej kraju), Deklaracja I Zjazdu Delegatów, Uchwała w sprawie obrony samorządu pracowniczego oraz „Poślanie do ludzi

pracy Europy Wschodniej” (najgłośniejszy spośród uchwalonych dokumentów, przedmiot ostrych ataków ze strony propagandy PRL). Podczas I KZD sformułowano nową definicję Związku: jako ruchu społecznego, którego celem jest stopniowa zmiana systemu polityczno-ekonomicznego państwa. Program Samorządnej Rzeczypospolitej (cz. VI Uchwały programowej) przewidywał stworzenie Polski opartej na poszanowaniu praw jednostki, pluralizmie i demokratycznych regułach życia społecznego oraz ograniczenie dyspozycyjności struktur państwowych wobec rządzącej krajem partii.

Obrady I KZD odbiły się echem w krajach socjalistycznych, zwłaszcza w ZSRS: organizowano „spontaniczne” wiece, na których potępiano „Posłanie...”, „Prawda” (organ KC KPZS) z 11 IX 1981 określiła I KZD mianem „antysocjalistycznej i antyradzieckiej orgii”.

W związku z I KZD SB podjęła działania o niespotykanej dotychczas skali. Inwigilowanie obrad powierzono KW MO w Gdańsku (SO krypt. Sejmik, prowadzona od 22 VIII 1981, zakończona 11 XII 1981 na wniosek z 26 XI 1981), na szczeblu centralnym działała specjalnie powołana grupa operacyjna (SO krypt. Debata, prowadzona od 3 IX 1981); wobec delegatów prowadziły też działania poszczególne KW MO w całym kraju. 15 IX 1981 minister spraw wewnętrznych Czesław Kiszczak podczas posiedzenia Biura Politycznego KC PZPR zgłosił propozycję niedopuszczenia do 2. tury obrad; nie podjęto jednak decyzji w tej sprawie.

Grzegorz Majchrzak

[Region Polska](#)

[Poprzedni](#)
[Następny](#)

[Zgłoś błąd lub potrzebę uzupełnienia](#)